

Molnár Tünde: Orgă în Transilvania. Constructori de orgi și instrumente noi create în secolul al XX-lea. [Az orgona Erdélyben. Orgonaépítők és új, XX. századi hangszerek.] Grafycolor, Cluj–Napoca 2005. június 30. — 202 lap, 2 térkép-melléklet.

A szerző a váradai Partium Egyetem előadója, zenetudományi értekezésében adalékokat közöl a XX. század erdélyi és partiumi orgonaépítéséhez. Folytatja Herman Binder és Dávid István munkáját. Lapszámok szerint a kötet így tagolódik:

9–10: Terényi Ede ajánlása;

11–18: bevezető;

19–33: táblázatos felsorolás 3 regiszteres, pedál nélküli pozitívoktól 4 manuális 71 regiszteres nagy hangszerekig, amelyek a XX. században épültek;

35–41: évenként és helységenként (1901–2000) színes grafikon mutatja a megépült orgonák mennyiségének ingadozását, majd fokozatos elenyészését;

73–156: mesterek és hangszereik; rövid életrajz, tevékenység (építés, javítás, restaurálás), diszpozíciók;

157–178: jegyzetek szövege;

179–180: összefoglalás;

181–182: rövidítések;

183–187: bibliográfia;

188–202: függelékben képek és dokumentumok, közöttük a 6–49. sorszámuak színes kivitelben.

A hátsó borítón a szerző arcképe látható, és rövid ismertető művészi pályájáról.

Az alábbi építők tevékenységét és orgonáinak adatait tartalmazza a feldolgozás: Albert József (*1972–); András Frigyes; Angster József; Bakos Károly; Besenyő Ferenc; Hermann Binder (*1945–); Boda Jenő (1914–1982); Boda József (1870–1944); Bors László (*1967–); Bozsoki Sándor; Gheorge Crișan (*1931–); Csintalan Gyula; Csioflek Miklós; Demeter Albert; Dukász Endre; Arnulf Einschenk (*1940–); Helmut Einschenk (*1913); Karl Einschenk (1867–1951); Otto Einschenk (*1910–); Facsar Zsombor; Friedl Lipót; Fülöp G. András; Emil Hammer; Joseph Hromadka; Jónás István; Jurászik Mátyás (1905–1975); Kaufman Mihály; Kecskés Ferenc (1881–1974); Kerékgyártó István; Walter Kindl (*1943–); Kiszely István; Klink Sándor; Komsa Dávid; Benedikt Komorniyk; Kozma Gyula; Kövendi József; Johannes Kremer; Mesnyi János (1911–1990); Mezei [?]; Molnár Csaba (*1959–); Molnár József (*1955–); Nagy József (1849–1920); Országh Antal; Országh Sándor; Pálfi Domokos (*1964–); Pap Zoltán (*1969–); Pünkösti Apor Miklós; a Rieger-cég; Sándor Péter; Wilhelm Sauer; Simó Zsolt László (*1977–); Simon László; Simonfi Béla; Soukenik János; Szabó Gy. László (1908–1985); Szalay Gyula; Szeidl Ferenc (1882–1949); Székely László; Takácsy Ignác; Jan Tuček; Végh Imre; Oscar Wal-

cker; Carl Leopold Wegenstein (1858–1937), Richard Wegenstein — a hiányok mutatják, hogy nem sikerült mindenkinek tisztázni az életrajzi adatait sem, vagy ez nem is látszott szükségesnek.

A színes ábrákhoz és térképekhez hasonlítva a fekete-fehér mellékletek minősége nem mindenütt kiváló. A tipográfiai szerkesztő helyenként találhatott volna jobb megoldást. Érdekesség, de nem kedvez az olvashatóságnak, hogy a lábjegyzetek sorszámai római, és nem arab számmal következnek; közöttük javítatlan elütés is akad.

Az orgonák regiszternevei (és minden más adat a táblázatokban) nagybetűsek az 50–68. valamint a 171. lapon, másutt csak a kezdőbetű verzál, kétségtelenül az utóbbi helyen.

A kötetben hasznos lett volna nem csak románul, hanem legalább egy világnyelven is közölni az összegzést. Szerencsére a dokumentumok nagyobb része magyar nyelvű, az irodalom is (minthogy az orthodox templomokban nincs orgona, így román nyelvű organológiai szakirodalom alig van), a többnyire német vagy magyar regiszternevek megértéséhez sem kell román nyelvtudás.

Hasznos tájékoztatót idézzünk befejezésül! Az Angsternál tanult Szabó Gy. László az általa javított vagy épített orgonákhoz —mestere nyomán— a következő kezelési útmutatót készítette:

„Utasítás az orgona jókarban tartására.

Az orgona jókarban tartása érdekében a rendes szellőztetésre nagy gond fordítandó.

Téli időben, istentiszteletek után az egész templom jól kiszellőztetendő.

Ezen szellőztetésnek bármily hideg időben is meg kell történnie (kivéve a hózivataros időt)[,] mindaddig[,], míg a kipárolgás által létrejött nedvesség a templomból teljesen kihúzódot.

A tavaszi nedves időszak alatt a szellőztetésre különösen nagy gond fordítandó.

Ezen szellőztetés egész éven át folytatandó, kivéve a nyári száraz hónapokat, amikdön a szellőztetés legfeljebb reggel és este eszközölhető, nappal a nagy szárazság és por miatt az ablakok és ajtók zárva tartandók.

Hosszú[,], tartós szárazság esetén ajánlatos az orgona környékét többször felöntözni, és az orgona belsejébe 1–2 dézsa vizet állítani, hogy a víz elpárolgása a levegő párahiányát pótolja.

Ezen utasítás lelkiismeretes betartása által az orgona a szárazság és nedvesség végeleteitől lesz megkímélve, miáltal a legtöbb előfordulható zavarnak és fennakadásnak eleje vétérik.

Ezen utasítás az orgona mellett látható helyen kifüggesztendő.”

Fekete Csaba